

Vinken, waar komen ze vandaan en waar gaan ze heen?

Hans Vader

Inleiding

Vogeltrek is een intrigerend fenomeen. We weten dat ze langstrekken, maar waar komen ze eigenlijk vandaan en waar gaan ze heen? Door jarenlang ringonderzoek wordt hier steeds meer over bekend. In dit artikel wordt ingegaan op het trekgedrag van de Vink, gebaseerd op literatuur en op eigen data van het Vogelringstation AWD.

*Fred Koning en Harm Niesen maken het druijnet vangklaar (ca.1965).
Hans Vader.*

Verzamelen van gegevens

In 1965 werd in de Amsterdamse Waterleidingduinen begonnen met de bouw van een Vinkenbaan. Het was een traditionele baan met een

druipnet, later uitgebreid met twee open netten. Het Vinkenbaanterrein ligt op 1500 meter van de kust en was toen nog geheel boomloos. Later is het gebied dichtgegroeid met riet, struiken en lage bomen. De Druip (het veldje waar het druipnet staat) werd voorzien van een haag dode bomen, het zogenaamde Hout (zie foto). Het Hout is bedoeld voor Vinken en andere bosvogels. Vooral in een boomloze omgeving zullen zij, zeker als er ook nog roepende lokvogels aanwezig zijn, neerstrijken in de dode bomen. Als alles goed gaat komen de Vinken op de grond, waarna ze gevangen en geringd kunnen worden. Op deze wijze is in de loop der tijd een groot aantal Vinken van een ring voorzien. Toen het gebied meer en meer begroeid raakte, deden ook mistnetten hun intrede en werden ook daar vinken mee gevangen.

Trekonderzoek

De eerste 75 jaar was het beantwoorden van de volgende vragen het belangrijkste doel van het vogels ringen :

- Waar vliegt de vogel na het ringen naartoe? In het najaar betekent dit vooral: waar gaan ze overwinteren en in het voorjaar: waar gaan ze broeden?
- Via welke route vliegen de vogels en welke tussenstops doen ze aan?
- Hoe lang doen ze daar over, met andere woorden, hoe snel vliegen ze?
- Hoe oud kunnen die vogels worden?
- Trekken mannetjes en vrouwtjes tegelijk weg of gaan ze apart?
- Trekken jonge vogels eerder, of juist later dan de oude vogels, of via een andere route?
- Wat is de doodsoorzaak van de vogel?

Inmiddels zijn het verzamelen van biometrische gegevens, het monitoren binnen het broedseizoen door een CES-opstelling (Constant Effort Site) en de eigen terugvangsten veel belangrijker geworden. Deze gegevens kunnen onder andere iets zeggen over verblijftijden en plaats-trouw.

Enige getallen

Van zangvogels moeten zeer grote aantallen geringd worden om voldoende terugmeldingen te kunnen krijgen waarmee de in dit artikel gestelde vragen beantwoord kunnen worden.

Van alle in Nederland geringde Vinken is het terugmeldingspercentage 1,5%. Hiervan wordt 1,1 % uit Nederland teruggemeld en 0,4 % komt uit het buitenland (Buijs & Thomson, 2001). Tot en met 2001 werden in de Amsterdamse Waterleidingduinen 6826 Vinken geringd. Van 57 vogels werd een terugmelding ontvangen. Eigen vangsten binnen één

maand werden niet meegerekend. Deze 57 terugmeldingen zijn slechts 0,84 % van het aantal door ons geringde Vinken. Dit is ongeveer de helft van het landelijk gemiddelde. Het aandeel buitenlandse terugmeldingen voor geheel Nederland en de Amsterdamse Waterleidingduinen is wel gelijk, namelijk 0,41%.

Broedgebied

De Vink is een van Europa's talrijkste broedvogels. Uit ringonderzoek is gebleken, dat hij voornamelijk een kortereafstandstrekker is. De meeste Vinken komen uit Noord- en Noordoost-Europa en overwinteren in West- en Midden-Europa. De in Nederland geringde vogels komen voornamelijk uit Scandinavië en overwinteren in West-Europa en de Britse eilanden. De terugmeldingen van in de AWD geringde Vinken laten een zelfde beeld zien als hierboven, met één opvallend verschil; tot op heden werd nog nooit een Vink teruggemeld uit Zweden, terwijl de Nederlandse Vinken net zo vaak uit Zweden als uit Noorwegen teruggemeld worden. Vermoedelijk berust dit op toeval, want het aantal buitenlandse terugmeldingen bij de AWD-Vinken is maar zeer klein. Bekijken we de terugmeldingsmaanden van de AWD-Vinken, dan zien we dat in de broedtijd van april tot en met juli de terugmeldingen uit Finland, Noorwegen en Denemarken komen (figuur 1). Eén terugmelding uit Noorwegen in september zal ook wel een broedvogel geweest zijn. De vinder meldde de Vink als dood. Onbekend is hoelang de Vink al dood was.

Overwinteringsgebied

De terugmeldingen van de AWD-Vinken uit december tot en met februari komen voornamelijk uit Engeland, maar ook uit België en Nederland (zie figuur). Dit geeft goed aan waar de belangrijkste overwinteringsgebieden liggen. De landelijke terugmeldingen komen ook nog uit West-Frankrijk, Noord-Spanje en Portugal. Dit bewijst dat er soms ook Vinken verder naar het zuiden trekken.

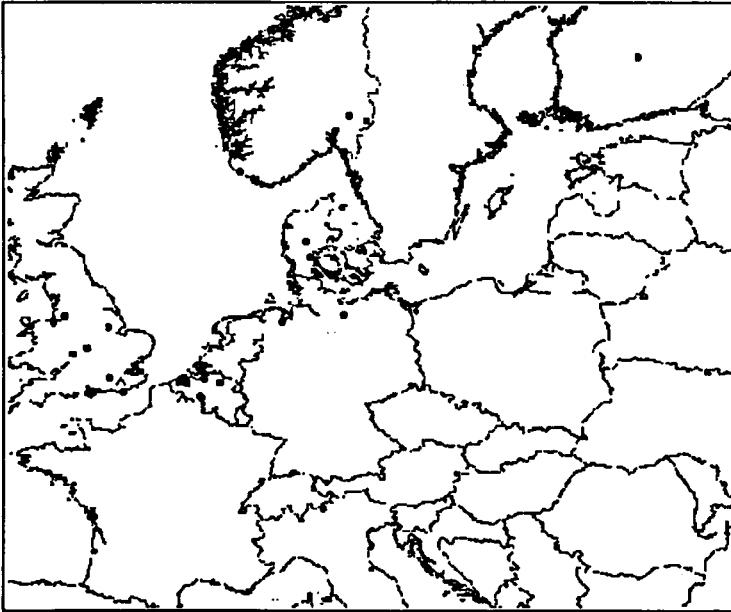
Trekroute

In de trektijd, in maart en van september tot en met november komen de terugmeldingen vooral uit België en Nederland. Dit zullen deels overwinteraars zijn. De Vinken uit Noorwegen en Zweden en deels uit Finland vliegen via Denemarken, Duitsland, Nederland en België naar het zuiden om bij Cap Gris Nez het Kanaal over te steken naar Zuid-Engeland. Sommige Noorse Vinken kunnen onder gunstige weersomstandigheden via de zuidpunt van Noorwegen oversteken naar Schotland en Engeland. Een deel van de Finse en Baltische Vinken volgt de zuidkust van de Oostzee en trekt via Duitsland en Nederland verder.

Buitenlandse ringen

Een enkele keer wordt in de Amsterdamse Waterleidingduinen een Vink met een buitenlandse ring gevangen. Dit waren één Engelse, twee Hel-

golandse, één Noord-Duitse, één Baltische en één Belgische ring (Speek & Speek, 1984). Deze ringplaatsen passen goed in het plaatje van de terugmeldingen.

Figuur 1. Alle in de AWD geringde en in het buitenland teruggemelde Vinken (dicht rondje) en alle in het buitenland geringde, in de AWD teruggemelde Vinken (open driehoekje). De Nederlandse terugmeldingen zijn niet weergegeven. Periode 1965 – 2001. Het vogelringstation AWD wordt weergegeven met een open sterretje. Antje Ehrenburg.

Vindomstandigheden

Van de negen in de AWD zelf teruggemelde Vinken kwamen er vijf uit een braakbal van een Ransuil. De ringen werden gevonden in maart, begin mei en december en de Vinken zullen dus vóór die tijd gegeten zijn. Waarschijnlijk zijn het overwinterende Vinken geweest, die een maaltje vlees geleverd hebben aan de overwinterende Ransuilen. Vier Vinken werden door ons teruggevangen, tussen een maand en vier jaar na het ringen. In overig Nederland werden 20 AWD-Vinken teruggemeld. Bij elf Vinken werd 'dood' opgegeven, acht Vinken werden gecontroleerd door ringers en één zat in een braakbal van een Ransuil. De negen Belgische terugmeldingen betroffen acht terugvangsten door ringers en één

Vink werd gekooid. Uit Engeland kwamen tien terugmeldingen. Hiervan werden zes Vinken gecontroleerd door ringers en bij vier Vinken werd 'dood' opgegeven. De enige uit Finland teruggemelde Vink was dood. Uit Noorwegen kwamen zes terugmeldingen. Hiervan werd één Vink gecontroleerd door een ringer en vijf Vinken waren dood. Ook de twee uit Denemarken teruggemelde Vinken waren dood. Bij de als dood teruggemelde Vinken werd soms de doodsoorzaak opgegeven. Dit was viermaal een kat, driemaal het verkeer en driemaal tegen een raam gevlogen.

Leeftijd

De meeste terugmeldingen van Vinken kwamen binnen een jaar terug. De oudste meldingen waren zes, zeseneenhalf en ruim zeven jaar oud. De zevenjarige Vink werd in Engeland gecontroleerd door een ringer en zal dus nog wel ouder geworden zijn. De oudste in Nederland geringde Vink werd ruim tien jaar oud.

Tot slot

Er zijn honderdduizenden geringde Vinken nodig om voldoende terugmeldingen te krijgen, waarmee betrouwbare uitspraken zijn te doen over de trekroutes, broed- en overwinteringsgebieden. Toch kunnen we met de 57 terugmeldingen van Vogelringstation Amsterdamse Waterleidingduinen al een tipje van de sluier oplichten van het leven van de Vink. De uitkomsten passen goed in het gehele plaatje van de in Nederland geringde Vinken.

Meer is te lezen over de historie van de Vinkenbanen in de Nieuwsbrief Natuuronderzoek Amsterdamse Waterleidingduinen 1(3) en 6(3).

Literatuur

- Buijs, R.J. & Thomson, D.L., 2001. Overzicht van 90 jaar Nederlandse ringgegevens. Op het Vinkentouw 95: 2-79.
- Speek B.J. & Speek, G., 1984. Thieme's Vogeltrekatlas. Vogeltrekstation, In volle vlucht (het ringwerk in Nederland; analyse en beleid). Thieme, Zutphen.

Een eerdere versie van dit artikel is verschenen in Nieuwsbrief Natuuronderzoek Amsterdamse Waterleidingduinen 12(3).